

Ἡ κατὰ τὸ ἄρθρο 160 τοῦ ν. 5385/1932 καθαίρεση κληρικοῦ δίχως δίκη

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΡΤΖΗ*

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
κυρίες καὶ κύριοι συνάδελφοι,

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ σχέσεις Κράτους-Ἐκκλησίας χαρακτηρίζονται διαχρονικῶς ἀπὸ μία «διαπάλη νομιμότητος καὶ κανονικότητος», ὅπως πολὺ εὐστοχα παρατηρεῖ στὸ ὁμώνυμο ἔργο του ὁ Καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Κοινιδάρης¹. Δύο διακριτὲς καὶ διαφορετικὲς δικαιοταξίες, μὲ διαφορετικὴ προέλευση, διαφορετικὸ περιεχόμενο καὶ ἐν τέλει διαφορετικὸ σκοπὸ, οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ νόμοι τοῦ Κράτους κατὰ τὴν διάρκειά τῆς ζωῆς τοῦ τελευταίου ἤρθαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἔρχονται συχνὰ σὲ σύγκρουση εἰς βάρος, δυστυχῶς πάντοτε καὶ παρὰ τὴν συνταγματικὴ κατοχύρωσή τους ἀπὸ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα (ἄρθρο 3 Σ.), τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Μία τέτοια σύγκρουση νομιμότητος καὶ κανονικότητος ἀποτελεῖ καὶ ἡ περίπτωση τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932 «Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» (Φ.Ε.Κ. Α' 110/1932). Σημειώνεται ὅτι σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 44 Ν. 590/1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Φ.Ε.Κ. Α' 146/1977) τὰ παραπτώματα τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν τὰ σχετικὰ πρὸς τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ὁμολογίας τους, πού συνεπάγονται κανονικὲς κυρώσεις, ἐκδικάζονται ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, τὴν ἴδρυση, συγκρότηση, ἀρμοδιότητα καὶ λειτουργία τῶν ὁποίων ἐξακολουθεῖ νὰ ρυθμίζει προσωρινῶς, ἤτοι μέχρι τῆς ἐκδόσεως εἰδικοῦ νόμου (ὁ ὁποῖος ἕως σήμερα, σαράντα ἔτη μετὰ, δὲν ἔχει ἐκδοθεῖ), ὁ Ν. 5383/1932. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν διάταξη τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932: «Ὁ

* Ὁ Νικόλαος Χάρτζης εἶναι Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας καὶ δικηγόρος LL.M.

1. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ, *Ἡ διαπάλη νομιμότητος καὶ κανονικότητος καὶ ἡ θεμελίωση τῆς ἐναρμο-νισέως τους*, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 1994.

ἀρμόδιος Εἰσαγγελεύς, καταστάσης ἀμετακλήτου τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ἀνακοινοῖ ταύτην ἐν ἀντιγράφῳ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱ. Συνόδου, προκαλεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καθαιρέσει τοῦ καταδικασθέντος ἄνευ ἐτέρας τινὸς διαδικασίας καὶ ἀνακοινοῖ πάραυτα τὴν γενομένην καθαιρέσειν εἰς τὸν ἀνακοινώσαντα τὴν ποινικὴν ἀπόφασιν Εἰσαγγελέα. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ὀφείλει ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἀνακοινώσεως τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελέως νὰ ἐκτελέσει ταύτην². Ἡ ἔννοια τῆς «ἀποφάσεως τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου» ἐξειδικεύεται ἤδη στὸ ἄρθρο 159 τοῦ ἰδίου νόμου, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο: «Ἡ καταδίκη κληρικοῦ εἰς ἐγκληματικὴ ποινὴ ἐκτελεῖται κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 44 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας», ἐνῶ τὸ ἄρθρο 44 τῆς ἰσχυσάσης Ποινικῆς Δικονομίας προέβλεπε ὅτι: «Δὲν ἐκτελεῖται, ὅμως, καθ' οἰοῦνδήποτε κληρικοῦ οὐδεμία ποινὴ ἐπὶ κακουργήματι πρὶν εἰδοποιηθεῖ περὶ τούτου ἡ ὑπέριστα ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ καὶ γίνῃ ἢ διαταχθῇ παρ' αὐτῆς ἡ καθαιρέσεις». Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω συνάγεται, ὅπως ἔχει γίνῃ ὁμοφώνως δεκτὸ ἀπὸ τὴν νομικὴ θεωρία καὶ νομολογία³, ὅτι ὡς «ἐγκληματικὴ ποινὴ» κατὰ τὸν ἰσχύοντα Ποινικὸ Κώδικα (Π.Δ. 283/1985), ὁ ὁποῖος στὸ ἄρθρο 51 διακρίνει τὶς στερητικὰς τῆς ἐλευθερίας ποινὲς σὲ κάθειρξη, φυλάκιση, περιορισμὸ σὲ εἰδικὸν κατάστημα κράτησεως νέων, περιορισμὸ σὲ ψυχιατρικὸν κατάστημα· καὶ κράτηση νοεῖται ἡ κάθειρξη, ἰσόβια ἢ πρόσκαιρη, διάρκειας πέντε ἕως εἴκοσι ἐτῶν, ὅπως αὐτὴ ὀρίζεται στὸ ἄρθρο 52 Π.Κ.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932, ὁ ἀρμόδιος Εἰσαγγελεύς μόλις καταστῇ ἀμετάκλητη ἀπόφασιν ποινικοῦ δικαστηρίου, πού ἐπιβάλλει ποινὴν καθείρξεως σὲ κληρικό, ἀνακοινώνει τὴν ἀπόφασιν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τὴν καθαιρέσειν τοῦ καταδικασθέντος κληρικοῦ ἄνευ ἐτέρας διαδικασίας διὰ τοῦ ἀρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου καὶ γνωστοποιεῖ τὴν καθαιρέσειν τὸν ἀνακοινώσαντα Εἰσαγγελέα. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐντὸς προθεσμίας μόλις δεκαπέντε ἡμερῶν! Οὐσιαστικῶς, μὲ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν, καθιερῶνεται ἡ αὐτοδίκαιη σχεδὸν καθαιρέσειν τοῦ καταδικασθέντος σὲ κάθειρξη κληρικοῦ μόλις καταστῇ ἀμετάκλητη ἢ

2. Βλ. καὶ Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Θεμελιώδεις διατάξεις σχέσεων Κράτους-Ἐκκλησίας*, Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, β' ἔκδοσις, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, 2006.

3. Βλ. μεταξὺ ἄλλων Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, «Συμβολὴ στὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932», *Νομοκανονικά*, 2/2009, σ. 119· ΣΤ. ΤΟΥΣΑ, Ἄντιεσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου, *Ἐπίσημη Γνωμοδότηση* 5/1971, ΝοΒ 19 1971.

καταδικαστική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου, αφού το άρμόδιο εκκλησιαστικό δικαστήριο οφείλει άνευ έτέρας τινός διαδικασίας να καθαιρέσει τον κληρικό δίχως να έχει την άρμοδιότητα να εξετάσει την υπόθεση επί της ουσίας.

Η διάταξη του άρθρου 160 Ν. 5383/1932 καθώς και εκείνη του άρθρου 44 της Ποινικής Δικονομίας αποτυπώνουν με τον καλύτερο τρόπο όχι μόνον το συνταγματικό πλαίσιο και τις δικαιικές αντιλήψεις της εποχής που θεσπίστηκαν, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο το Κράτος αντιμετώπιζε –και ίσως εξακολουθεί να αντιμετωπίζει όπως θα αναλυθεί στην συνέχεια– την Έκκλησία και τα δικαιοδοτικά της όργανα, ήτοι ως απολύτως ύποτελη, που οφείλουν να συμμορφώνονται εντός δεκαπέντε ημέρων και άνευ έτέρας διαδικασίας στις αποφάσεις οργάνων της Πολιτείας. Και ενώ οι άνωτέρω διατάξεις αποτελούσαν ίσως αυτόνομες ρυθμίσεις για την εποχή τους, ιδιαίτερος εκείνη του άρθρου 44 της Ποινικής Δικονομίας, η οποία θεσπίστηκε το έτος 1834, όταν άρχηγός της Έκκλησίας του Βασιλείου της Ελλάδος ήταν ο Βασιλεύς και τα μέλη της Συνόδου της όριζονταν από την Κυβέρνηση⁴, η διάταξη του άρθρου 160 Ν. 5383/1932 έρχεται σε ευθεία αντίθεση με το ισχύον Σύνταγμα καθώς και τις διεθνείς συμβατικές υποχρεώσεις της χώρας.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 Σ. ή Όρθόδοξη Έκκλησία της Ελλάδος τηρεί άπαρασαλεύτως τους Έρως Άποστολικούς και Συνοδικούς Κανόνες και τις Έρως Παραδόσεις, ενώ με το άρθρο 13 Σ. κατοχυρώνεται ή θρησκευτική έλευθερία, ειδικότερη έκφανση της οποίας είναι το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι για θρησκευτικούς σκοπούς⁵, δικαίωμα το οποίο περιλαμβάνει το μερικότερο δικαίωμα τών μελών κάθε θρησκευτικής κοινότητας να διοικούνται σύμφωνα με τους ιδιαίτερους κανόνες δικαίου του οικείου θρησκευματος ή δόγματος. Το προστατευτικό πλαίσιο της θρησκευτικής έλευθερίας συμπληρώνουν το άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως τών Δικαιωμάτων του Άνθρώπου, το άρθρο 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα άτομικά και πολιτικά δικαιώματα (Ν. 2462/1997), καθώς και το άρθρο 18 της Οικουμενικής Διακηρύξεως τών Δικαιωμάτων του Άνθρώπου. Άπό τις άνωτέρω αύξημένης τυπικής ισχύος διατάξεις

4. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, «Συμβολή στην έρμηγεία του άρθρου 160 Ν. 5383/1932», *Νομοκανονικά*, 2/2009, σ. 128.

5. Βλ. ΣΠ. Ν. ΤΡΩΙΑΝΟΥ - Γ. Α. ΠΟΥΛΗ, *Έκκλησιαστικό Δίκαιο*, εκδόσεις Άντ. Ν. Σάκκουλα, Άθήνα 2002, σ. 83 έπ. και Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Έγχειρίδιο Έκκλησιαστικού Δικαίου*, εκδόσεις Άντ. Ν. Σάκκουλα, Άθήνα 2000, σ. 50.

συνάγεται άβίαστα τὸ δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς θρησκευτικῆς κοινότητος νὰ διοικεῖται σύμφωνα μὲ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῆς καὶ νὰ κρίνει ἢ ἴδια, μὲ τὰ δικά τῆς δικαιοδοτικὰ ὄργανα καὶ μὲ βάση τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες καὶ τὶς Ἱερῆς Παραδόσεις τῆς τὰ παραπτώματα τῶν μελῶν τῆς καὶ ἰδίως τῶν κληρικῶν τῆς. Ἡ προστατευόμενη αὐτὴ δικαιοταξία τῆς Ἐκκλησίας ἔχει, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, ἄλλη προέλευση, ἄλλο περιεχόμενο, ἄλλα μέσα (ποινές) καὶ ἄλλο σκοπὸ ἀπὸ τὴν δικαιοταξία τῆς Πολιτείας. Θεμελιώνεται στὸν ἴδιο τὸν Ἱδρυτὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἰησοῦ Χριστό: «Ἐὰν δὲ ἀμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ... ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν εἰπέ τῇ ἐκκλησίᾳ...» (Ματθ. 18, 15-17)⁶, στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὴν Ἱερὴν Παράδοσίν Της καὶ ἀναπτύσσεται σὲ πλῆθος ἀποφάσεων Συνόδων τῆς⁷ καὶ κανονιστικῶν διατάξεων ὀργάνων τῆς. Σκοπὸς τῶν εἰδικῶν αὐτῶν κανόνων δὲν εἶναι μόνον ἡ γενικὴ ἢ εἰδικὴ πρόληψη, τὶς περισσότερες φορὲς δὲν εἶναι κἂν αὐτός, ἀλλὰ ἡ ἴαση, ἡ ποίμανση, ἡ σωτηρία τοῦ μέλους πού ἔσφαλε, πού φθάνει ἀκόμη καὶ στὴν κατ'οικονομία καὶ ὑπὸ προϋποθέσεις ἐξατομικευμένη μὴ ἐφαρμογὴ συγκεκριμένου κανόνος δικαίου. Ἡ δικαιοταξία αὐτὴ δὲν ἔχει ἐπομένως τὴν παραμικρὴ σχέση μὲ τὴν δικαιοταξία τοῦ Κράτους, πού μὲ ξεχωριστοὺς δικούς του κανόνες δικαίου ἐπιδιώκει μὲ ἄλλο ὕφος καὶ ἄλλα μέσα τὴ ρύθμιση τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε στὸ ἄρθρο 156 Ν. 5383/1932 προβλέπεται ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ ποινικῆς διαδικασίας κατὰ κληρικῶν ἢ μοναχοῦ πρὸ κοινοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου δὲν κωλύει τὴν ἐκ παραλλήλου εἰσαγωγὴ ἢ διεξαγωγὴ τῆς διαδικασίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου καὶ ἀντιστρόφως. Ἡ διαφοροποίησις αὐτὴ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα πολλὰς συμπεριφορὰς νὰ κρίνονται ὡς ἀξιόποινες κατὰ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας ἀλλὰ ἀδιάφορες κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἀντίστροφο. Ἰδιαιτέρως μάλιστα, τὰ τελευταῖα ἔτη μὲ τὴν ραγδαία ποινικοποίησι ἀπὸ τὸν νομοθέτη συμπεριφορῶν καὶ τὴν ἀναγωγὴ ἀπλῶν ἕως πρότινος πλημμελημάτων σὲ βαθμὸ κακουργήματος, ἡ διάστασις αὐτὴ ἀνάμεσα στὶς δύο δικαιοταξίαι καθίσταται ἀκόμη ἐντονώτερη, ὅταν γιὰ

6. Σπ. Ν. ΤΡΩΪΑΝΟΥ - Γ. Α. ΠΟΥΛΗ, *Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο*, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 2002, σ. 591 ἔπ.

7. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Ἐγχειρίδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου*, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 2000, σ. 37-38 καὶ Σπ. Ν. ΤΡΩΪΑΝΟΥ - Γ. Α. ΠΟΥΛΗ, *Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο*, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 2002, σ. 26 ἔπ.

τις ίδιες συμπεριφορές οι Ίεροι Κανόνες δέν προβλέπουν κάποιο παράπτωμα ή τὸ θεωροῦν ἥσσονος σημασίας. Γιὰ παράδειγμα, ἡ ἀνακοίνωση δεδομένων προσωπικοῦ χαρακτηῆρος σύμφωνα μὲ τὸν Ν. 2472/1997 σὲ μὴ δικαιούμενα πρόσωπα μὲ σκοπὸ πρόκλησης ζημίας τιμωρεῖται σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 22 παρ. 6 τοῦ ἰδίου νόμου μὲ ποινὴ καθείρξεως ἀπὸ πέντε ἕως δέκα ἐτῶν, καθὼς ὁ κοινὸς νομοθέτης ἔκρινε ὅτι μὲ βᾶσις τὶς ἰσχύουσες πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθῆκες ἡ παραβίαση τῶν δεδομένων προσωπικοῦ χαρακτηῆρος ἔχει ἰδιαίτερη κοινωνικὴ ἀπαξία. Ἡ ἀπαξία ὅμως αὐτὴ δέν ἀποδίδεται ἀντιστοίχως καὶ ἀπὸ τοὺς Ίεροὺς Κανόνες στὴ συγκεκριμένη συμπεριφορὰ. Ἐπομένως, στὴν περίπτωσι ἀμετακλήτου καταδίκης σὲ ποινὴ καθείρξεως κληρικοῦ γιὰ παραβίαση τοῦ Ν. 2472/1997, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 160 Ν. 5383/1932, ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου τῆς θὰ πρέπει νὰ τοῦ ἐπιβάλλει τὴν ποινὴ τῆς καθαιρέσεως γιὰ μίᾱ συμπεριφορὰ πού σύμφωνα μὲ τοὺς Ίεροὺς Κανόνες δέν ἀποτελεῖ κᾶν παράπτωμα ἢ, ἐὰν ἀποτελεῖ, αὐτὸ σὲ καμμία περίπτωσι δέν ἐπιβάλλει τὴ σημαντικώτατη ποινὴ τῆς καθαιρέσεως ἀπὸ τὸ ὑψηλὸ τῆς ἱερωσύνης ὑπόρρημα.

Συνεπῶς, ἡ κατὰ τὸ ἄρθρο 160 Ν. 5383/1932 αὐτοδίκαιη καθάιρσις κληρικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπειδὴ ἐκεῖνος καταδικάστηκε ἀμετακλήτως σὲ ποινὴ καθείρξεως ἀπὸ τὰ δικαιοδοτικὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας, συνιστᾷ εὐθέια ἐπέμβασις τῆς δικαιοταξίας τῆς Πολιτείας στὴν διακριτὴ καὶ ἀνεξάρτητη δικαιοταξία τῆς Ἐκκλησίας, πού διατηρεῖ τὸ συνταγματικῶς καὶ διεθνῶς κατοχυρωμένο δικαίωμά της νὰ κρίνει ἢ ἴδια, μὲ τοὺς δικούς της ἐπίσης συνταγματικῶς προστατευόμενους Ίερούς Κανόνες καὶ μὲ τὰ δικά της δικαιοδοτικὰ ὄργανα τὸν συγκεκριμένο κληρικό. Ἐπομένως, ἡ διάταξις τοῦ ἀρθρου 160 Ν. 5383/1932 ἀντιβαίνει εὐθέως στὸ Σύνταγμα καὶ τὶς διεθνεῖς συμβάσεις πού προστατεύουν τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ καθίσταται οὐσιαστικῶς ἀνεφάρμοστη.

Ὡς ἀντίλογος στὴν ἀνωτέρω ἄποψη προβάλλεται τόσο ἡ ιδιότητα τῶν κληρικῶν ὡς «ὀργάνων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου» καὶ «δημοσίων λειτουργῶν», ὅσο καὶ ἡ ἀντίστοιχη πρόβλεψη αὐτοδικαίου «παύσεως» σὲ περίπτωσι ἀμετακλήτου καταδίκης σὲ ποινὴ καθείρξεως δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ δημοσίων λειτουργῶν, π.χ. στὸν Ὑπαλληλικὸ Κώδικα (ἄρθρο 149 Ν. 3528/2007 Φ.Ε.Κ. Α' 26/2007) καὶ τὸν Κώδικα Δήμων καὶ Κοινοτήτων (ἄρθρο 146 Ν. 3463/2006 Φ.Ε.Κ. Α' 114/2006)⁸. Πράγματι, ἀντίστοιχες τοῦ ἀρθρου 160 Ν.

8. Βλ. Κ. Ε. ΜΠΕΝ, «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοσύνη στὸ φῶς τῆς ἐννομης τάξης», *Δίκη* 40 2009, σ. 439 ἔπ.

5383/1932 διατάξεις ύφιστανται και καταλαμβάνουν σὲ ὅλο τὸ φάσμα τοῦ δημοσίου τομέως σχετικῶς μὲ τοὺς ὑπαλλήλους ἢ τοὺς λειτουργοὺς πὸν ὑπηρετοῦν σὲ αὐτό. Αἰτιολογικὴ βάση αὐτῶν τῶν διατάξεων εἶναι ἡ κρίση τοῦ νομοθέτη ὅτι ἡ ιδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ἢ τοῦ δημοσίου λειτουργοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν ἀμετάκλητη ποινικὴ καταδίκη σὲ ποινὴ καθείρξεως γιὰ κακούργημα. Ἡ ἀποψη αὐτὴ ὁμως παραγνωρίζει τὴν πάγια πιά νομολογία τῶν δικαστηρίων τῆς χώρας καὶ δὴ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, λόγω τῆς ἀποστολῆς τους καὶ τῶν ἰδιαίτερων ἱεραρχικῶν καὶ δογματικῶν ὑποχρεώσεών τους, δὲν ἀποτελοῦν δημοσίους ὑπαλλήλους ἢ δημοσίους λειτουργοὺς, ἀλλὰ θρησκευτικούς λειτουργοὺς, στοὺς ὁποίους δὲν τυγχάνουν ἐφαρμογῆς οἱ διατάξεις τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος (Σ.τ.Ε. 4078/1979, 507/1983, 4045/1983, 986/1984, 3186/1996 καὶ 624/2001). Ἄλλωστε, ἡ ἔκπτωση ἢ ἡ παύση πὸν ἐπιβάλλουν ἀπὸ τὴν διοικητικὴν θέση τὴν ὁποία κατέχουν ὁ Ὑπαλληλικὸς Κώδικας καὶ ὁ Κώδικας Δήμων καὶ Κοινοτήτων στοὺς δημοσίους λειτουργοὺς ἢ δημοσίους ὑπαλλήλους πὸν καταδικάζονται ἀμετακλήτως σὲ ποινὴ καθείρξεως, οὐδόπως μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὴν ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης πὸν ἐπιβάλλει τὸ ἄρθρο 160 Ν. 5383/1932 στοὺς κληρικοὺς. Ἀντίστοιχη θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ μόνον ἡ παύση ἢ ἡ ἔκπτωση τῶν κληρικῶν ἀπὸ τὴ διοικητικὴν θέση τὴν ὁποία κατέχουν, δίχως ὁμως ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης τους, γιὰ τὴν ὁποία ἀρμόδια νὰ αποφασίσουν εἶναι μόνον τὰ ἀρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια.

Περαιτέρω, ἡ διάταξη τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932 προσβάλλει εὐθέως δύο ἀκόμη συνταγματικῶς καὶ διεθνῶς προστατευόμενα δικαιώματα: ἐκεῖνο τῆς προηγουμένης ἀκροάσεως καὶ ἐκεῖνο τῆς ἴσης μεταχειρίσεως.

Τὸ ἄρθρο 20 § 1 Σ. θεμελιώνει τὸ δικαίωμα καθενὸς νὰ μπορεῖ νὰ τυγχάνει ἐννόμου προστασίας ἀπὸ τὰ δικαστήρια καὶ νὰ μπορεῖ νὰ ἀναπτύξει σὲ αὐτὰ τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὰ δικαιώματα ἢ τὰ συμφέροντά του. Ἡ ἄνευ ἐτέρας τινὸς διαδικασίας αὐτοδίκαιη σχεδὸν καθαίρεση τοῦ ἀμετακλήτως καταδικασθέντος σὲ ποινὴ καθείρξεως κληρικοῦ, δίχως νὰ τοῦ παρασχεθεῖ ἡ οὐσιαστικὴ δυνατότητα νὰ ἀναπτύξει τὶς ἀπόψεις του καὶ νὰ ὑπερασπισθεῖ τὰ δικαιώματά του ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου κατ' ἄρθρο 160 Ν. 5383/1932 ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ἔρχεται προδήλως σὲ εὐθεία ἀντίθεση τόσο μὲ τὸ ἄρθρο 20 παρ. 1 Σ. ὅσο καὶ τὸ ἄρθρο 47 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου.

Στὸ ἄρθρο 4 Σ. προβλέπεται ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ ἔχουν ἴσα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις. Ἡ διάταξη αὐτὴ προβλέπει οὐσιαστικῶς τὴν ὁμοία μεταχείριση ὅλων τῶν Ἑλλήνων σὲ ὅμοιες περιπτώ-

σεις⁹. Όμοίως τὸ δικαίωμα στήν ἴση μεταχείριση προστατεύεται ἀπὸ τὰ ἄρθρα 20 ἔπ. τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου ἀλλὰ καί σειρὰ ἄλλων διεθνῶν συμβάσεων.

Ἡ διάταξη τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932 προσβάλλει εὐθέως τὴν ἀνωτέρω προστατευόμενη ἀρχὴ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως διπλῶς.

Πρῶτον, διότι καθιερώνει δύο διαφορετικὲς κατηγορίες κληρικῶν, ἐκείνους ποὺ ἡ συμπεριφορὰ τους συνιστᾷ κανονικὸ παράπτωμα ἀλλὰ ὄχι ἀδίκημα κατὰ τοὺς πολιτειακοὺς νόμους καί ἄρα δικάζονται γιὰ τὸ κανονικὸ παράπτωμα τους ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον, ἀπολαμβάνοντας τῶν προστατευομένων δικαιωμάτων τους στήν θρησκευτικὴ ἐλευθερία καί στήν προηγούμενη ἀκρόαση, καί ἐκείνους τοὺς κληρικούς ποὺ ἡ συμπεριφορὰ τους χαρακτηρίζεται ὡς κακουρηγματικὴ πράξη ἀπὸ τὸν πολιτειακὸ νομοθέτη καί ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἀποτελεῖ παράλληλα κανονικὸ παράπτωμα, δικάζονται εἴτε μόνον ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ποινικὸ δικαστήριον, ὅποτε σὲ περίπτωσι ἀμετακλήτου καταδίκης τους σὲ ποινὴ καθείρξεως τὸ ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον ἀπαγγέλλει ἀπλῶς τὴν καθαίρεσή τους, εἴτε δικάζονται παράλληλα καί ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον, τὸ ὁποῖο στήν περίπτωσι αὐτὴ ὑποχρεοῦται στήν ἐκδοσὴ ἀποφάσεως καθαιρέσεως ἀκόμη καί ἐὰν πρὸ τῆς ἀμετακλήτου ἀποφάσεως τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου ἔχει ἤδη ἐκδώσει ἀκόμη καί ἀθωωτικὴ ἀπόφασι. Στὴν περίπτωσι μάλιστα αὐτὴ, τῆς ἐκδόσεως δηλαδὴ δεύτερης ἀποφάσεως ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον γιὰ τὴν ἴδια πράξι καί τὸν ἴδιο κατηγορούμενο, ὑφίσταται παραβίασι καί τῆς ἀρχῆς τοῦ δικαίου *ne bis in idem* (ἄρθρο 57 Κ.Π.Δ. καί 50 Ε.Σ.Δ.Α.)¹⁰. Ἡ διαφορετικὴ αὐτὴ ἀντιμετώπισι - κρίσι τῶν κληρικῶν ἀπὸ τὸν φυσικὸ τους δικαστή, ἦτοι τὸ ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον, μὲ μόνη αἰτία τὴν τυχὸν ἐπιβληθεῖσα ποινὴ ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ποινικὸ δικαστήριον, δηλαδὴ ἀπὸ ἓνα ἀνεξάρτητο δικαιοδοτικὸ ὄργανον μιᾶς ἄλλης δικαιοταξίας, συνιστᾷ ἀνεπίτρεπτη δυσμενέστερη μεταχείρισι τῶν κληρικῶν, στοὺς ὁποίους ἔχει ἐπιβληθεῖ ἡ ποινὴ τῆς καθείρξεως.

Δεύτερον, διότι ὡς γνωστὸν ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια περιλαμβάνει διαφορετικὰ ἐκκλησιαστικὰ καθεστῶτα, κάποια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐκκλησιαστικὰ δικαιοδοτικὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα δὲν δεσμεύονται ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ

9. Π. Δ. ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ, *Γενικὸ Διοικητικὸ Δίκαιο*, γ' ἐκδοσι, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 1992, σ. 182 ἔπ.

10. Βλ. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, «*Συμβολὴ στήν ἐρμηνεία τοῦ ἄρθρου 160 Ν. 5383/1932*», *Νομοκανονικά*, 2/2009, σ. 131-132.

Κράτους. Ειδικότερα, η Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ἀποτελεῖ ἡμιαυτόνομη Ἐκκλησία, αὐτοδιοικούμενη σὲ περιορισμένο βαθμό, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις ἰδιαιτέρου Καταστατικοῦ Νόμου, ἤτοι τοῦ Ν. 4149/1961 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 41/1961), πρόδρομος τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξε ἡ Σύμβαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ τὴν Κρητικὴ Πολιτεία τῆς 14^{ης} Ὀκτωβρίου 1900 καὶ ὁ Ν. 276/1900 τῆς Κρητικῆς Πολιτείας¹¹. Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 72 παρ. 2 τοῦ Ν. 4149/1961: «*Προκειμένου περὶ τῆς διαδικασίας ἐνώπιον τοῦ πρωτοβαθμίου καὶ δευτεροβαθμίου Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου ὡς καὶ τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ὡς πρὸς τὴν ἐξάιρεσιν τῶν δικαστῶν, τὰς ποινὰς τῶν ἀδικαιολογήτως μὴ προσερχομένων δικαστῶν πρεσβυτέρων ἢ Ἐπισκόπων, τὸν τρόπον τῶν ἐπιδόσεων, τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα, τὸν τρόπον κλήσεως καὶ τὴν ἐν γένει διὰ μαρτύρων ἀποδεικτικὴν διαδικασίαν, περὶ πραγματοποιημοσύνης, τρόπου καταρτίσεως ἀποφάσεων, τρόπου διασκέψεως καὶ ψηφοφορίας, τρόπου ἀσκήσεως μηνύσεως καὶ τῶν συνεπειῶν ταύτης, κλήσιν τοῦ κατηγορουμένου, ἐξετάσιν αὐτοῦ, τὸν τρόπον περαιώσεως τῆς ἀνακρίσεως καὶ περὶ τῆς ἐν γένει διαδικασίας ἐνώπιον τῶν Ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων ἰσχύουσιν ἀντιστοίχως αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρ. 32 καὶ ἐπόμενα τοῦ Νόμου “περὶ Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων κ.λπ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος” ὡς αὗται ἐκάστοτε ἰσχύουσι.*

2. Ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν ἐπὶ κατηγορουμένων Ἐπισκόπων καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, τῆς μεταβολῆς τῶν ποινῶν διὰ χάριτος καὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαδικασίας πρὸς τὴν λαϊκὴν ποινικὴν διαδικασίαν ἐφαρμόζονται ἀντιστοίχως αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρ. 143 καὶ ἐπόμενα τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὡς αὗται ἐκάστοτε ἰσχύουσι».

Ἐπομένως, καὶ στοὺς κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης τυγχάνει ἐφαρμογῆς τὸ ἄρθρο 160 Ν. 5383/1932. Ἐνῶ ὁμως γιὰ τοὺς διακόνους καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον γιὰ τὴν ἐκδίκαση τῶν παραπτωμάτων τους εἶναι ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος ὡς Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον (ἄρθρο 65 Ν. 4149/1961), στὴν περίπτωση τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἀρμόδιο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ὁμως δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀλλὰ ἐφαρμόζει μόνον τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες. Μεγαλύτερο εἶναι τὸ πρόβλημα

11. Βλ. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Ἐγχειρίδιο Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου*, ἐκδόσεις Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 2000, σ. 247 ἔπ.

στις έκκλησιαστικές επαρχίες της Δωδεκανήσου, οι οποίες υπάγονται απ' ευθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και οι οποίες προσαρτήθηκαν στο Έλληνικό Κράτος το έτος 1947 και στις οποίες, παρά την επέκταση πολλών έκκλησιαστικών νόμων που αφορούν την Έκκλησία της Ελλάδος, δεν τυγχάνει εφαρμογής ο Ν. 5383/1932. Έπομένως, στην περίπτωση άμετακλήτου καταδίκης Έπισκόπων της Έκκλησίας της Κρήτης και των έκκλησιαστικών επαρχιών της Δωδεκανήσου σε ποινή καθείρξεως, ή Έρρά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου δεν δεσμεύεται σε καθάιρσή τους, αλλά διατηρεί το δικαίωμα της να κρίνει τους συγκεκριμένους κληρικούς μόνον με τους Έρρους Κανόνες, ακόμη και αν ο άρμόδιος Είσαγγελεύς κοινοποιήσει στην Έρρά Σύνοδο την καταδικαστική απόφαση. Έτσι όμως παραβιάζεται ευθέως από το άρθρο 160 Ν. 5383/1932 ή συνταγματικώς και διεθνώς προστατευόμενη αρχή της ισότητας, αφού έντος της ελληνικής επικράτειας δημιουργεί κληρικούς δύο κατηγοριών: εκείνους που υπάγονται στο κλίμα της Έκκλησίας της Ελλάδος και εάν καταδικασθούν άμετακλήτως σε ποινή καθείρξεως καθαιρούνται άνευ έτέρας διαδικασίας από το άρμόδιο έκκλησιαστικό δικαστήριο και εκείνους τους κληρικούς που υπάγονται στο κλίμα της Έκκλησίας της Κρήτης και των έκκλησιαστικών επαρχιών της Δωδεκανήσου, που ακόμη και εάν καταδικασθούν άμετακλήτως σε ποινή καθείρξεως δεν καθαιρούνται αυτοδικαίως, αλλά κρίνονται με μοναδικό κριτήριο τους Έρρους Κανόνες από το άρμόδιο έκκλησιαστικό δικαστήριο¹².

Συνοψίζοντας όσα αναλύθηκαν άνωτέρω, καταδεικνύεται ή πλήρης και πρόδηλη αντίθεση του άρθρου 160 Ν. 5383/1932 με πληθώρα διατάξεων του ισχύοντος Συντάγματος, διεθνείς συμβάσεις που δεσμεύουν ή χώρα μας καθώς και τις γενικές αρχές του δικαικού μας συστήματος, ώστε να καθίσταται άνευ έτέρας διαδικασίας παντελώς άνεφάρμοστο. Τόσο ή πρόσφατη περίπτωση του μακαριστού πρώην Μητροπολίτου Άττικής κυρού Παντελεήμονος, όσο και ή όλοένα αυξανόμενη ποινικοποίηση συμπεριφορών δίχως κανονική άπαξία, που καθιστούν άπλως θέμα χρόνου την άμετάκλητη καταδίκη κληρικού σε ποινή καθείρξεως για μηδαμινής ή ήσσονος άπαξίας κανονικό παράπτωμα, επιβάλλουν στο πλαίσιο του διαρκούς διαλόγου ανάμεσα στην Έκκλησία και την Πολιτεία για τις σχέσεις τους την άμεση νομοθετική κατάργηση του άρθρου 160 Ν. 5383/1932 και την ψήφιση ένός νέου νόμου για τὰ Έκκλησιαστικά Δι-

12. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, «Συμβολή στην έρμηνεία του άρθρου 160 Ν. 5383/1932», *Νομοκανονικά*, 2/2009, σ. 126.

καστήρια σὲ ἀντικατάσταση τοῦ ἐπὶ ὀγδόντα ἔτη ἰσχύοντος προσωρινοῦ Ν. 5383/1932. Οἱ διεθνεῖς καὶ συνταγματικὲς ἐξελίξεις στὸ ἐπίπεδο τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἀλλὰ καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν σχέσεων Κράτους-Ἐκκλησίας στὸ διάστημα τῶν ὀγδόντα αὐτῶν ἐτῶν ἐπιβάλλουν τὴν νομοθέτηση ἑνὸς νέου πλαισίου λειτουργίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων πλήρως ἑναρμονισμένου μὲ τοὺς Ἱερούς Κανόνες καὶ τὶς ἐν γένει κανονιστικὲς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖο θὰ δίνει στὴν Ἐκκλησία τὸ αὐτονόητο δικαίωμα νὰ κρίνει ἢ ἴδια τοὺς κληρικούς της σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες της καὶ δίχως τὴν παραμικρὴ παρέμβαση τῆς Πολιτείας.

Σᾶς εὐχαριστῶ πὺ μὲ ἀκούσατε.